

Sledeća Generacija:

Kako mladi ljudi u Srbiji razumeju nedavnu nasilnu prošlost?

Kada društva krenu u tranziciju iz perioda masovnog nasilja u period bez njega, susreću se sa brojnim izazovima u razumevanju onoga što se dogodilo. Termini kao što su „suočavanje sa prošlošću“, „prevazilaženje nasleđa prošlosti“ ili „tranziciona pravda“ se često koriste kako bi se opisali ciljevi kojima se teži. U kontekstu traume koja uvek prati masovno nasilje, zamišljanje nenasilne budućnosti nije lak zadatak. Društva se nalaze pred ozbiljnim zadacima kao što su kriminalne istrage, reforme pravnih institucija i reparacije žrtvama i njihovim porodicama. Tokom poslednje decenije dvadesetog veka Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija se raspala uz najveći oružani sukob u Evropi nakon Drugog Svetskog Rata. Nakon nekoliko zasebnih oružanih konflikata tokom ove decenije (Rat u Sloveniji, Rat u Hrvatskoj, Rat u Bosni, Rat na Kosovu), nasilje se završilo 1999. godine.

Mnogi faktori utiču na načine na koje se mladi odnose ili razumeju nedavnu nasilnu prošlost svoje grupe. Neki od najbitnijih su porodica, vršnjačka grupa, mediji i obrazovanje. Nastava istorije ima posebno mesto u ovom procesu. Časovi istorije nude prostor u kome mladi ljudi uče o prošlim događajima u svom društvu i ostatku sveta. Neki autori smatraju da je nastava istorije jedan od mehanizama tranzicione pravde (Bickford, 2004; Cole, 2007), dok joj drugi pripisuju značajnu ulogu u izgradnji održivog mira i demokratije (Feldman, 1999).

Jedan od najuticajnijih socijalno-psiholoških teorijskih okvira koji se bavi inter-grupnim konfliktima je predložio Daniel Bar-Tal (1998, 2013). Iako se velikim delom fokusira na Izraelsko-Palestinski konflikt, ova teorija pruža ogroman doprinos razumevanju socijalno psiholoških procesa u bilo kojem društvu koje je deo inter-grupnih konflikata. Nastava istorije može biti jedan od najbitnijih medijuma za diseminaciju zajedničkog socijalno-psihološkog repertoara (uverenja, stavovi i emocije). Može da služi da propagira socijalno-psihološku infrastrukturu konflikta (kolektivno sećanje, etos konflikta i kolektivna emocionalna orijentacija) ali i socijalno-psihološku infrastrukturu mira. I dok je nastava istorije važna iz raznih razloga u svim društvima, u društvima sa nedavnom nasilnom prošlošću ima kritičnu ulogu u načinu na koji se društvo suočava sa ovom nasilnom prošlošću. Reprerentacije nasilja u istorijskim narativima mogu podstaći kritičko razumevanje nasilja kod mladih ljudi koje dalje podstiče izgradnju mira kroz de-normalizaciju nasilja (Bermúdez, 2016; Padilla & Bermúdez, 2016). Sa druge strane, ono se često reprezentuje na načine koji ne doprinose kritičkom razumevanju nasilja. Upravo zbog toga je važno istražiti načine na koje se nasilna prošlost predaje, načine na koje se o njoj priča u učionici, kako se reprezentuje u različitim obrazovnim resursima kao i načine na koje mladi ljudi razumeju nasilje.

Ova studija predlaže istraživanje načina na koji mladi ljudi u Srbiji razumeju nasilni raspad Jugoslavije i njegove implikacije u Srbiji. Kako bi to realizovalo, neophodno je istražiti načine na koje se raspad Jugoslavije predaje i uči u Srbiji, kao i načine na koje se suprotstavljeni narativi o nasilnoj prošlosti organizuju u tim procesima. Stubovi obrazovnog procesa čine najmanje tri međusobno povezana elementa: nastavnici istorije, učenici i

nastavni resursi koje koriste jedni i drugi. Ova studija će analizirati sve tri dimenzije, fokusirajući se na osporavane narative i načine na koje oni održavaju ili pokušavaju sa transformišu kulturu konflikta. Moja teza je da Srpsko društvo, dvadeset godina nakon završetka oružanih sukoba, u određenoj meri karakteriše socijalno-psihološka infrastruktura konflikta i kultura konflikta (Bar-Tal, 2013).

U toku predavanja biće predstavljeni rezultati dva istraživačka projekta koji su deo doktorske disertacije.

Reference:

- Bar-Tal, D. (1998). The Rocky Road Toward Peace: Beliefs on Conflict in Israeli Textbooks. *Journal of Peace Research*, 35(6), 723–742.
- Bar-Tal, D. (2013). *Intractable conflicts: Socio-psychological foundations and dynamics*. Cambridge University Press.
- Bermudez, A. (2015). Four tools for critical inquiry in history, social studies, and civic education. *Revista de Estudios Sociales*, (52), 102-118.
- Bermúdez, A. (2016, 17). Understanding Political Violence through History Education. Invited Keynote Address presented at the Third Urban Transformation Conference (UTC): Post-war Cities - Sensitive Heritage in a Globalizing Historical Culture, Rotterdam.
- Bickford, L. (Ed.) (2004). *The Encyclopedia of Genocide and Crimes Against Humanity* (Vols. 3). MacMillan Reference USA.
- Cole, E. A. (2007) Introduction: Reconciliation and History Education. Cole, E. A. (ed.) *Teaching the Violent Past: History Education and Reconciliation*. Plymouth: Rowman & Littlefield.
- Feldman, L. (1999) The Principle and Practice of 'Reconciliation' in German Foreign Policy: Relations with France, Israel, Poland and the Czech Republic. *International Affairs* 75(2):333 – 356.
- Padilla, A., & Bermúdez, Á. (2016). Normalising conflict and de-normalising violence: Challenges and possibilities of critical teaching of the history of the Colombian armed conflict. *Revista Colombiana De Educación*, (71), 219-251.